

AKTUALIZAČNÝ LIST
NÁRODNEJ KULTÚRNEJ PAMIATKY

Mesto : Nitrianska Blatnica
Katastr.územie : Nitrianska Blatnica
Okres : Topoľčany
Unifikovaný názov NKP : Kaštieľ s areálom
Bližšie určenie :
Č.ÚZPF : 210/1-3
Adresa : Nitrianska Blatnica č.4
Stará adresa :
Parcelné číslo : 233
Zaužívaný názov NKP :
Objektová skladba : 210/1 - kaštieľ
210/2 - park
210/3 - bašta

Situovanie :

Areál kaštieľa je **situovaný** v severnom okraji obce, v dominantnej polohe, na vyvýšenom bode, charakteristickom pre zemepánske sídlo. V chotári obce, na svahu vrchu Marhát sa nachádza významná archeologická lokalita rannostredovekého osídlenia dedinského typu so sakrálnou stavbou, rotundou sv. Juraja.

Stavebno-historický vývoj :

Prvá písomná zmienka týkajúca sa Nitrianskej Blatnice je z roku **1185**. Lokalita je tu pomenovaná **Sarfew**. Ide o listinu, v ktorej Sanad, syn Stojslavov daruje predium sarfew benediktínskemu opátstvu na Zobore. **V roku 1330** sa v metácií chotára obce Sarfew spomína aj "**terra Castri**", t.j. miesto pevnosti, tvrdze. Nie je však možné určiť presnejšie jeho polohu. V **14.stor.** sa častejšie vyskytuje dvojaké označenie Blatnice - **Sarfew** a **Zenthpal** /Svätý Pavol/. Koncom **14.stor. bol majiteľom domínia Sarfew Pavol De Zerbecz**, ktorý tento majetok v r. 1390 vymenil so zoborským opátom Henrikom za iný, avšak r.1399 ho opäť získal na základe súdneho výroku kráľovského sudcu župana Tomáša. **Začiatkom 15.stor.** stál v obci **hradný kaštieľ**, ktorého podobu nepoznáme.

Areál kaštieľa, ktorý výrazne dešifruje mapa z roku 1865, je historický starší. Pravdepodobne sa viaže k hradnému kaštieľu s **15.storočia** Na mape je juhozápadne od kaštieľa zakreslený objekt tvaru gréckeho križa, ktorý mohol byť skleníkom alebo starším záhradným objektom. Kaštieľ a dva väčšie objekty pred jeho južnou fasádou boli obklopené pravidelným múrom so štyrmi štvorcovými baštami v rohoch. Základná kompozícia areálu budov je logická a koncepcná. Pozdĺž hlavnej osi ukončenej kaštieľom sú komponované dve nádvorcia ohraničené budovami. Perspektívny účinok je gradovaný rozdielnou veľkosťou nádvorí, budov a miernym svahom. Severovýchodná bašta a múr v celom svojom rozsahu boli zbúrané pravdepodobne v poslednej štvrtine 19.stor., v období založenia parku. V posledných rokoch 20.stor. bola od areálu oddelená južná časť - dva hospodárske dvory a dve väčšie spomínané budovy pred južnou fasádou kaštieľa, ktoré prešli komplexnou prestavbou. Z opevnenia ostal zachovaná **severozapádná bašta**, ktorý bol začiatkom 19.storočia upravený **ako pohrebná kaplnka Leonhardiovcov**.

16.stor. je prvým obdobím, kedy môžeme sledovať vývoj blatnického **kaštieľa** konkrétnejšie. Na základe historicko-architektonického rozboru a zachovaných písomných správ je zrejmé, že dnešná budova kaštieľa, stojaca na vyvýšenom mieste nad obcou, na severnom úpätí hory, je **renesančný** kaštieľ, ktorého stavebná podoba sa vyvinula v priebehu 16.a 17.stor. Publikácia Magyarorszáგ vármeggei uvádza, že **kaštieľ bol postavený v 16.stor.** Pozoruhodným paleografickým dokladom k histórii kaštieľa je kamenná tabuľa zamurovaná do sokla kaštieľa, na východnej fasáde. Text na tabuli označuje **stavebníka - Ladislava IV Zelemera** a pravdepodobný rok dokončenia - **1588**. Súpis pamiatok na Slovensku uvádza dátum výstavby kaštieľa 1578. Koncom **16.stor.** bola jedným zo **spoludržiteľov Blatnice rodina Esterházyovcov. Bossányiovci** ako spoludržiteľia obce vyvolávali v **17.stor.** súdne spory, týkajúce sa držby kaštieľa. Z nich sa dozvedáme, že v obci sa v tom čase nachádzali dva kaštiele. Blatnica, vo svojich dejinách vývoja, nebola majetkom jedného zemepána. Bola v spoludržiteľstve viacerých majiteľov. Kaštieľ bol v

18.a 19.stor. radikálne prestavaný. Počas **1.pol.19.stor. je časť Blatnice v držbe Zerdahelyiovcov,** Tí boli zrejme najvýznamnejší spomedzi spolumahiteľov, keďže sa v kostole nachádza honosný náhrobok grófa Pavla Zerdahelyio. **Konc.19.stor.** sa držiteľmi panstva stávajú **Leonhardiovci.**

Veľká plocha severne od kaštieľa bola upravená ako **prírodno-krajinársky park,** ktorý **sa spomína v roku 1898.** Vybudovaný bol pravdepodobne po ukončení stavebných úprav kaštieľa. Na katastrálnej mape z r.1904 je čitateľný prírodno - krajinársky sloh a kompozícia druhového zloženia bývalého parkového porastu. Na mape zo zač.19.stor. je severne od kaštieľa zakreslený objekt, ktorý mohol slúžiť sakrálnym účelom. V 2.pol.19.stor. nedostačoval areál zovretý obranným múrom požiadavkám hospodárskej prevádzky majiteľa kaštieľa, ktorá sa rozrástla na poľnohospodársku veľkovýrobu. Tá zabrala rozsiahle predpolie medzi kaštieľom a farským kostolom /stajne, chlievy, vozovne, kúlna, príbytky čelade/. Západné pozemky slúžili ako sady a vinice.

Leonhardiovci vlastnili panstvo s kaštieľom až do roku 1945. Po vojne r.1945, keď kaštieľ a park opustili pôvodní majitelia, kaštieľ slúžil na rôzne účely pre obec a JRD. **Hospodársky areál a sady** vzalo do užívania JRD. V roku **1945** bola **oddelená západná časť parkovej plochy** , čím došlo k úbytku plochy parku. Mimoriadne vážne negatívnej zásahy boli **záber hlavnej stredovej lúky na účely futbalového ihriska.** V **SZ** časti bola vybudovaná **prezliekáreň pre športovcov a kolkáreň.** V strede parku medzi ihriskom a kaštieľom sa nachádza nová budova základnej školy. Západne od budovy školy bola postavená **budova telocvične a školskej jedálne.** Týmto bola zastavaná západná časť parku novostavbami.

Stavebno-historická charakteristika :

Dnešný areál kaštieľa pozostáva zo samotného **kaštieľa, parku, bašty** - kaplnky Leonhardiovcov a budovy základnej školy, postavenej v 60-tych rokoch 20.stor.

Prístup do areálu vedie cez alej pagaštanov konských vedúcej priamo k hlavnému vstupu kaštieľa a do parku. Kaštieľ je vkomponovaný do areálu exentrický, v jeho južnom okraji. Severne od kaštieľa sa rozprestiera park, západne je situovaná kaplnka Leonhardiovcov, pôvodná SZ bašta. SV od kaštieľa je nevhodne situovaná novostavba základnej školy. Objekt kaplnky je prizemná stavba štvorcového pôdorysu ukončená stavenou strechou má nad vstupom osadený erb Leonhardiovcov.

Kaštieľ je uzavretý, neprístupný, stavebne narušený. Z historickej zelene sa zachovali dva prvky dekoratívnej zelene. Severne od kaštieľa je do kruhu usporiadaná zeleň kríkov, východne od kaštieľa je záhon živých plôtikov.

Špecifikácia pamiatkových hodnôt :

Predmet ochrany : Predmetom ochrany je priestorové riešenie areálu známe z mapy pochádzajúcej z r.1904. Z pamiatkového hľadiska je chránený objekt kaštieľa, park rozprestierajúci sa na východ, sever až sevezápad od kaštieľa a kaplnka Leonhardiovcov ako posledný doklad existencie obranného systému kaštieľa nachádzajúceho sa síce v narušenom ale stále čitateľnom historickom prostredí.

Archeológia : priamo k pamiatke neexistujú archeologické pramene.

Zhodnotenie významu :

Kaštieľ a park tvoria historický komplex v obci. Súčasný stav areálu je narušený. Z hľadiska prírodného, životného prostredia má parková zeleň s objektom kaštieľa význam krajnotvorného prvku pre obec. Záberom plochy parku pre ihriská, ZŠ s areálom a odčlenením západnej a južnej časti areálu došlo k totálnemu rozbitiu historického územia. Potrebne je dbať na to, aby nedošlo k narušeniu dochovanej pôvodnej časti areálu.

Literatúra :

- Kaštiele po dvadsiatich rokoch : Jana Šulcová : Pamiatky a múzea, č.6 : 1979 : str. 25-26

Dokumentácia :

- Nitrianska Blatnica - kaštieľ s areálom, zásady pamiatkovej Úpravy : KÚŠPS OP, PhDr.J.Šulcová : Bratislava 1986 : archív KPÚ Nitra, prac. Topoľčany : č.sign. T 91
- Nitrianska Blatnica, kaštieľ s areálom, historicko-architektonický výskum a špecifikácia odborného ošetrovania slohových prvkov : KÚŠPSaOP, PhDr. Šulcová Jana : Bratislava, jún 1986 : archív KPÚ Nitra, prac. Topoľčany : č.sig. T 90

Fotodokumentácia :

-

Spracovala : Ing.arch. Gažiová Eva

Archeológia : Mgr . Bisták Peter

Dátum : 01/2002

Oprava : Ing.arch.Gažiová Eva 01/2005